

NAČIN PROVOĐENJA MJERODAVNOSTI REGULATORNE KOMISIJE ZA ENERGIJU U FEDERACIJI BIH U ELEKTROPRIVREDNOJ DJELATNOSTI DISTRIBUCIJA ELEKTRIČNE ENERGIJE NA PRIMJERU JP ELEKTROPRIVREDA HZ HB D.D. MOSTAR

IMPLEMENTING THE COMPETENCIES OF THE ENERGY REGULATORY COMMISSION IN THE FEDERATION OF BIH IN THE ELECTRICITY DISTRIBUTION PROCESS – CASE STUDY FROM JP ELEKTROPRIVREDA HZ HB D.D. MOSTAR

Zorica MANDARIĆ, Mijo TERKEŠ, Josip BAKOVIĆ, JP Elektroprivreda HZ HB d.d. Mostar, Bosna i Hercegovina

KRATAK SADRŽAJ

Regulatorna komisija za energiju u Federaciji BiH je utemeljena radi ostvarenja ciljeva elektroenergetskog sektora u Federaciji BiH i reguliranja tržišta električne energije u Federaciji BiH. Ciljevi elektroenergetskog sektora u Federaciji BiH su navedeni u članku 2. Zakona o električnoj energiji u Federaciji BiH.

Vežano za elektroprivrednu djelatnost distribuciju električne energije Regulatorna komisija za energiju u Federaciji BiH pored ostalog ima sljedeće mjerodavnosti:

- nadzor i reguliranje odnosa između proizvodnje, distribucije, opskrbe i kupaca električne energije, uključujući i trgovce električnom energijom
- donošenje metodologije i utvrđivanje tarifnih stavova, rokova i uvjeta za korištenje distribucijskih sustava
- donošenje metodologije za utvrđivanje naknade, rokova i uvjeta za priključak na distribucijsku mrežu
- davanje suglasnosti na iznos naknada za priključak na distribucijsku mrežu
- donošenje Općih uvjeta za isporuku električne energije i Mrežnih pravila distribucije
- donošenje metodologije za utvrđivanje količina i cijene za obračun električne energije na temelju neovlaštenje potrošnje.

U radu su navedeni osnovni podatci o Regulatornoj komisiji za energiju u Federaciji BiH i o Organizacijskoj jedinici Distribucija električne energije JP Elektroprivreda HZ HB d.d. Mostar a zatim su obrađeni načini provođenja navedenih mjerodavnosti od strane Regulatorne komisije za energiju u Federaciji BiH na primjeru Organizacijske jedinice Distribucija električne energije JP Elektroprivreda HZ HB d.d. Mostar stavku po stavku.

Ključne riječi: Zakon o električnoj energiji, Regulatorna komisija, Distributer, mjerodavnosti i njihovo provođenje

ABSTRACT

The Energy Regulatory Commission in the Federation of BiH was established to achieve the goals of the electricity sector in the Federation of BiH and to regulate the electricity market in the Federation of BiH. The objectives of the electricity sector in the Federation of BiH are specified in Article 2. of the Law on Electricity in the Federation of BiH.

Regarding the process of electricity distribution in the electric power industry, the Energy Regulatory Commission in the Federation of BiH has the following competencies:

- supervision and regulation of relations between generation, distribution, supply, and electricity consumers, including the electricity traders
- the adoption of methodology for designing and determining of the distribution tariffs, defining deadlines, and conditions for the use of distribution systems
- the adoption of methodology for determining charges, deadlines, and conditions for the connection to the distribution network
- approving the charges for the connection to the distribution network
- the adoption of the General Conditions for the Electricity Supply and the Distribution Grid Codes
- the adoption of the methodology for determining the quantities and prices for the calculation of the unauthorized consumption of electricity.

This paper provides the basic data on the Energy Regulatory Commission in the Federation of BiH and the Organizational Unit of Electricity Distribution in JP Elektroprivreda HZ HB d.d. Mostar. Then the modality of implementation of the above competencies of the Energy Regulatory Commission in the Federation of BiH is discussed on the example of the Organizational Unit of Electricity Distribution in JP Elektroprivreda HZ HB d.d. Mostar.

Key words: Electricity Law, The Energy Regulatory Commission, Electricity Distribution, competencies, implementation

1. UVOD

Regulatorna komisija za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine (FERK) osnovana je Zakonom o električnoj energiji (Službene novine Federacije BiH, broj 41/02, 24/05, 38/05 i 83/11) kao Regulatorna komisija za električnu energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine, s ciljem onemogućavanja monopola u elektroprivrednoj djelatnosti i osiguranja transparentnog i nediskriminirajućeg položaja svih sudionika na tržištu električne energije u Federaciji Bosne i Hercegovine. S obzirom da Treći energetska paket Europske unije naglašava korelaciju regulatorne neovisnosti i provođenja reformi, te uvodi povećane ovlasti i pojačava neovisnost regulatora, posebno u nadgledanju tržišta i sankcioniranju netržišnog djelovanja, način rada FERK-a je usuglašen sa Smjernicama Tajništva Energetske zajednice o neovisnosti regulatornih tijela iz siječnja 2015. godine, u mjeri koja je moguća s obzirom na zakonske odredbe [1].

JP Elektroprivreda HZ HB d.d. Mostar utemeljena je 28. kolovoza 1992. godine i posluje u 35 općina Federacije Bosne i Hercegovine. JP Elektroprivreda HZ HB d.d. Mostar je dioničko društvo u kojem najveći udio u osnovnom kapitalu ima Vlada Federacije BiH (90 %), dok je ostatak (10 %) u vlasništvu investicijskih fondova, banaka i ostalih pravnih i fizičkih osoba, rezidenata i nerezidenata, koji su svoje udjele stekli u postupku javnoga upisa dionica. Nositelj je licenci za proizvodnju električne energije, za distribuciju električne energije, za opskrbu električnom energijom prvoga reda, za opskrbu električnom energijom drugoga reda i za međunarodnu trgovinu električnom energijom koje su izdale Regulatorna komisija za energiju u Federaciji BiH (FERK) i Državna regulatorna komisije za električnu energiju u BiH (DERK). Odlukom Vlade Federacije BiH Elektroprivredi HZ HB d.d. Mostar dodijeljen je status javnoga opskrbljivača i utvrđena je obveza pružanja javne/univerzalne usluge i usluge rezervnoga opskrbljivača krajnjih kupaca na području njezina poslovanja [2].

2. REGULATORNA KOMISIJA ZA ENERGIJU U FEDERACIJI BIH [1]

FERK ima status pravne osobe. Uspostavljen je kao specijalizirana, samostalna, neovisna i neprofitna organizacija u Federaciji Bosne i Hercegovine. Funkcionalno je neovisan o bilo kojem političkom tijelu, vladinom tijelu ili nekom drugom javnom ili privatnom tijelu prilikom provođenja dodijeljenih mu nadležnosti.

Zakonom o električnoj energiji u Federaciji Bosne i Hercegovine (Službene novine Federacije BiH, broj 66/13, 94/15 i 54/19) naziv FERK-a je promijenjen u Regulatorna komisija za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine. Ovim zakonom su, u cilju stvaranja uvjeta za razvitak i reguliranje tržišta električne energije, izmijenjene i proširene nadležnosti FERK-a. Nadležnosti FERK-a su proširene i odredbama Zakona o korištenju obnovljivih izvora energije i učinkovite kogeneracije (Službene novine Federacije BiH, broj 70/13 i 5/14) i Zakona o naftnim derivatima u Federaciji Bosne i Hercegovine (Službene novine Federacije BiH, broj 52/14).

2.1. Nadležnosti FERK-a

Nadležnosti FERK-a propisane Zakonom o električnoj energiji u Federaciji Bosne i Hercegovine, Zakonom o korištenju obnovljivih izvora energije i učinkovite kogeneracije i Zakonom o naftnim derivatima u Federaciji Bosne i Hercegovine su, između ostalog: nadzor i reguliranje odnosa između proizvodnje, distribucije, opskrbe i kupaca električne energije, uključujući i trgovce električnom energijom; nadzor tržišta električne energije; donošenje metodologije i kriterija za utvrđivanje cijena usluge javnog opskrbljivača i davanje suglasnosti na cijene usluge javnog opskrbljivača nakon potpunog otvaranja tržišta električne energije; donošenje metodologije i utvrđivanje tarifnih stavova, rokova i uvjeta za korištenje distribucijskih sustava; donošenje metodologije za utvrđivanje naknade, rokova i uvjeta za priključak na distribucijsku mrežu; davanje suglasnosti na iznos naknada za priključak na distribucijsku mrežu; izdavanje, obnova, prijenos ili oduzimanje dozvola za proizvodnju, distribuciju, opskrbu, trgovinu električnom energijom i operatora za obnovljive izvore energije i kogeneracije; donošenje Općih uvjeta za isporuku električne energije i Mrežnih pravila distribucije; donošenje metodologije za utvrđivanje referentne cijene električne energije, te na osnovi iste utvrđivanje referentne cijene električne energije; donošenje metodologije utvrđivanja zajamčenih cijena električne energije za različite tehnologije koje privilegirani proizvođači koriste za proizvodnju električne energije, kao i kriterija za njihovu promjenu, te na temelju iste pripremanje izračuna zajamčenih otkupnih cijena električne energije; donošenje pravilnika o stjecanju statusa kvalificiranog proizvođača i utvrđivanje statusa kvalificiranog proizvođača električne energije; donošenje Pravilnika o obveznom udjelu i preuzimanju električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora energije i učinkovite kogeneracije; donošenje Pravilnika za mikropostrojenja obnovljivih izvora energije i učinkovite kogeneracije koji sadrži skraćene procedure, kojim su definirani postupci kod izgradnje; uvjeti priključenja na distribucijsku mrežu, način mjerenja i obračuna proizvedene električne energije; reguliranje i nadzor rada i poslovanja Operatora za obnovljive izvore energije i efikasnu kogeneraciju; reguliranje energetskih djelatnosti: proizvodnja naftnih derivata, trgovina na veliko naftnim derivatima osim LPG-om, transport naftnih derivata cestovnim ili željezničkim prometom, skladištenje naftnih derivata osim LPG-a i trgovanje LPG-om; nadzor i reguliranje odnosa između uvoznika, trgovaca na veliko, trgovaca na malo, prijevoznika i kupaca

naftnih derivata sukladno zakonu i provedbenim aktima FERK-a; izdavanje ili oduzimanje licenci za obavljanje energetske djelatnosti, kao i vođenje registra istih, te osiguranje nediskriminacije, učinkovite konkurencije i učinkovitog funkcioniranja tržišta naftnih derivata, obrađujući posebnu pozornost na sigurnost opskrbe naftnim derivatima.

2.2. Unutarnja organizacija FERK-a

Statutom Regulatorne komisije za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine na koji je Parlament Federacije BiH dao suglasnost (Službene novine Federacije BiH, broj 24/14 i 91/15) uređene su, između ostalog, nadležnosti i obveze, organizacija i upravljanje, predstavljanje i zastupanje, ovlasti i način odlučivanja, kao i druga pitanja od važnosti za rad FERK-a. U Statut FERK-a i sve ostale akte FERK-a ugrađena su načela transparentnosti, nediskriminacije i javnosti rada FERK-a u obavljanju svojih zakonskih ovlasti.

FERK ima tri člana koji se biraju na javnom natječaju i imenuju sukladno odredbama članka 24. Zakona o električnoj energiji u Federaciji Bosne i Hercegovine. Parlament Federacije BiH, na prijedlog Vlade Federacije BiH, uz prethodnu suglasnost predsjednika i dopredsjednika Federacije BiH, imenuje članove FERK-a. Mandat člana FERK-a traje pet godina.

Poslove iz svoje nadležnosti FERK obavlja u okviru organizacijskih jedinica koje čine:

- Sektor za pravne poslove,
- Sektor za tehničke poslove i licence,
- Sektor za tarife i tržište,
- Sektor za financije i
- Sektor zajedničkih poslova.

U FERK-u je zaposleno 38 radnika. Među 38 radnika je sedam magistara znanosti, 27 radnika s visokom stručnom spremom, dva radnika s višom stručnom spremom i dva sa srednjom stručnom spremom.

2.3. Financiranje FERK-a

FERK se financira iz prihoda od regulatornih i jednokratnih naknada koje se naplaćuju od imatelja dozvola koji se bave djelatnostima: proizvodnje, distribucije, opskrbe i trgovine električnom energijom i prihoda od naknada za dozvole koje izdaje subjektima za obavljanje djelatnosti iz sfere naftnog gospodarstva, uključujući i naknade troškova po osnovi arbitraže, a sve na osnovi članka 31. Zakona o električnoj energiji u Federaciji Bosne i Hercegovine i članka 17. Zakona o naftnim derivatima u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Proračun FERK-a za 2020. godinu usvojio je Parlament Federacije BiH u iznosu od 3.787.266,00 KM, odnosno u istom iznosu kao i prethodne godine.

3. DISTRIBUCIJA ELEKTRIČNE ENERGIJE JP ELEKTROPRIVREDA HZ HB D.D. MOSTAR

Distribucija električne energije jedna je od šest organizacijskih jedinica u sastavu JP Elektroprivreda HZ HB d.d. Mostar.

U Distribuciji električne energije obavljaju se poslovi distribucije električne energije do potrošača, poslovi eksploatacije, redovitog (pregledi, revizije i remont vodova i postrojenja) i investicijskog održavanja distribucijskih vodova i postrojenja, pripadajući poslovi telekomunikacija i informacijskog sustava, poslovi razvoja i pripremanja kratkoročnih, srednjoročnih i dugoročnih planova razvoja i investicija, pripremanje rekonstrukcija i sanacija postojećih vodova i postrojenja, izrada podloga za projektiranje novih vodova i postrojenja, te poslovi mjerenja potrošnje električne energije krajnjih kupaca, analiza gubitaka i poduzimanje mjera i aktivnosti na smanjenju tehničkih i netehničkih gubitaka.

Sukladno dozvoli za rad JP Elektroprivreda HZ HB d.d. Mostar obvezna je obavljati djelatnost distribucije električne energije kao javnu uslugu u cilju općeg ekonomskog i društvenog interesa, odnosno u cilju osiguranja sigurnosti opskrbe, redovitosti, kvalitete i cijene opskrbe, kao i zaštite životne sredine, uključujući energetske učinkovitost, uporabu energije iz obnovljivih izvora i zaštitu okoliša

3.1. Organizacija distribucije

Distribucija električne energije JP Elektroprivreda HZ HB d.d. Mostar organizirana je na području 35 općina tj. na području šest županija u Federaciji BiH (Pogon Mostar – Hercegovačko-neretvanska županija, Pogon Grude – Zapadno-hercegovačka županija, Pogon Livno – Herceg-bosanska županija, Distributivno područje Centar – Srednje bosanska županija i Zeničko-dobojska županija te Distributivno područje Sjever – Posavska županija). Organizacija distribucije [2] sastoji se od:

- Ured izvršnog direktora
- Distributivno područje Jug (Pogon Mostar, Pogon Grude, Pogon Livno)

- Distributivno područje Centar
- Distributivno područje Sjever.

U JP Elektroprivreda HZ HB d.d. Mostar zaposleno je 2192 djelatnika. Od toga u OJ Distribucija električne energije radi 1087 djelatnika (16 NK, 3 PK, 161 KV, 365 SSS, 265 VK, 70 VŠ, 197 VSS i 10 magistara znanosti).

3.2. Elektroenergetski distributivni objekti

Distributivni sustav čine elektroenergetski objekti (postrojenja i vodovi) niskog (0,4 kV) i srednjeg napona (35 kV, 20 kV i 10 kV) preko kojih se vrši distribucija električne energije. Za pogon, upravljanje, održavanje, izgradnju i razvoj distributivnog sistema odgovoran je elektroenergetski subjekt koji posjeduje dozvolu za obavljanje djelatnosti distribucije električne energije tj. Operator distribucijskog sustava.

JP Elektroprivreda HZ HB d.d. Mostar posjeduje 12.639 kilometara distribucijske mreže naponskih razina 0,4 kV, 10 kV i 20 kV, te 295 kilometara 35 kV mreže. Poduzeće raspolaže s ukupno 3.792 trafostanice.

Podaci o elektroenergetskim objektima (trafostanicama i distributivnoj mreži) JP Elektroprivreda HZ HB d.d. Mostar za razdoblje 2016. – 2020. godina prikazani su u Tablici 1.

Tablica 1 - Elektroenergetski objekti JP Elektroprivreda HZ HB d.d. Mostar

Elektroenergetski objekti	Jedinica mjere	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Ukupan broj TS 35/10(20) kV	kom	18	18	18	19	19
Ukupan broj TS 10(20)/0,4 kV	kom	3642	3677	3692	3713	3773
SN 35 kV mreža – zračni vodovi	km	291	291	286	286	286
SN 35 kV mreža – podzemni vodovi	km	5	6	6	9	9
SN 35 kV - ukupno	km	296	297	292	295	295
SN 10(20) kV mreža – zračni vodovi	km	3207	3211	3229	3244	3272
SN 10(20) kV mreža – podzemni vodovi	km	901	940	905	932	970
SN 10(20) kV - ukupno	km	4108	4150	4134	4176	4242
NN 0,4 kV mreža – zračni vodovi	km	7247	7337	7427	7499	7544
NN 0,4 kV mreža – podzemni vodovi	km	773	789	800	820	843
NN 0,4 kV - ukupno	km	8020	8125	8227	8319	8397

Izvor: Izvješće o radu FERK-a za 2020. godinu [1]

3.3. Korisnici distribucijskog sustava

Na distribucijsku mrežu JP Elektroprivreda HZ HB d.d. Mostar priključeno je oko 197.457 kupaca električne energije. Podaci o broju kupaca i potrošnji u 2020. godini po kategorijama potrošnje prikazani su u Tablici 2.

Prema Pravilniku o mjernom mjestu krajnjeg kupca/proizvođača JP Elektroprivreda HZ HB d.d. Mostar obvezujuća je ugradnja brojila elektroničke izvedbe. U sustavu daljinskog očitavanja u 2020. godini nalazi se oko 40 % kupaca od 197.457 kupaca priključenih na distributivnu mrežu JP Elektroprivreda HZ HB d.d. Mostar.

Tablica 2 - Podaci o broju kupaca i potrošnji u 2020. godini po kategorijama potrošnje

Naponski nivo	Broj kupaca na distributivnoj mreži 2019.	Broj kupaca na distributivnoj mreži 2020.	Potrošnja električne energije kupaca na distributivnoj mreži (GWh) 2019.	Potrošnja električne energije kupaca na distributivnoj mreži (GWh) 2020.
35 kV				
10(20) kV	225	243	261,705	250,519
Kućanstva	179.132	179.733	688,250	676,288
Ostala potrošnja	15.319	15.543	286,912	263,860
Javna rasvjeta	1.884	1.938	27,635	27,405
Ukupno	196.520	197.457	1.264,502	1.218,072

Izvor: Izvješća o radu FERK-a za 2019. i za 2020. godinu [1]

Na distributivnu mrežu JP Elektroprivreda HZ HB d.d. Mostar priključeno je u 2020. godini sedam malih hidroelektrana, 226 fotonaponskih elektrana i pet vjetroelektrana ukupne instalirane snage 24,96 MW (u 2019.

godini priključeno sedam malih hidroelektrana, 108 fotonaponskih elektrana i pet vjetroelektrana). Većina brojila za proizvođače su dvosmjerna multifunkcijska u skladu sa Pravilnikom o mjernom mjestu krajnjeg kupca/proizvođača JP Elektroprivreda HZ HB d.d. Mostar [2] i nalaze se u sustavu daljinskog očitavanja. U Tablici 3 prikazano je preuzimanje električne energije JP Elektroprivreda HZ HB d.d. Mostar iz distribuiranih izvora za razdoblje 2016-2020. godina.

Tablica 3 - Preuzimanje električne energije iz distribuiranih izvora za razdoblje 2016-2020. godina

	GWh
2016.	20,00
2017.	20,02
2018.	25,63
2019.	33,86
2020.	38,09

Porast proizvodnje električne energije distribuiranih izvora na pojedinim dijelovima distribucijske mreže povremeno nadraža potrebe korisnika distribucijske mreže te je evidentna isporuka električne energije iz distribucijske mreže u prienosnu mrežu što je prikazano u Tablici 4.

Tablica 4 - Isporka električne energije iz distribucijske mreže u prienosnu mrežu za razdoblje 2018-2020.

	GWh
2018.	9,98
2019.	13,88
2020.	10,96

3.4. Gubitci u distribucijskom sustavu

Gubitci električne energije su pokazatelj uspješnosti poslovanja i kvalitete obavljanja poslova distribucije. Zahvaljujući ulozenim naporima i angažiranim sredstvima, JP Elektroprivreda HZ HB d.d. Mostar iz godine u godinu bilježi trend smanjenja gubitaka na distributivnim naponskim razinama. Trend smanjenja gubitaka u distribucijskom sustavu za razdoblje 2016-2020. godina prikazan je u Tablici 5.

Tablica 5. Gubitci u distribucijskom sustavu JP Elektroprivreda HZ HB d.d. Mostar za razdoblje 2016-2020.

	Gubitci
2016.	10,32 %
2017.	9,97 %
2018.	9,30 %
2019.	9,15 %
2020.	8,81 %

Izvor: Izvješće o radu FERK-a za 2020. godinu [1]

3.5. Pokazatelji pouzdanosti napajanja u distribucijskoj mreži

Pokazatelji pouzdanosti napajanja u distributivnoj mreži JP Elektroprivreda HZ HB d.d. Mostar za razdoblje 2016-2020. godina prikazani su u Tablici 6.

Tablica 6 - Pokazatelji pouzdanosti napajanja u distributivnoj mreži za razdoblje 2016-2020. godina

	SAIDI minuta/kupcu	SAIFI prekida po kupcu na SN nivou
2016.	601,00	9,90
2017.	758,00	11,00
2018.	598,00	10,10
2019.	694,00	10,90
2020.	550,00	8,00

Izvor: Izvješća o radu FERK-a za 2016, 2017, 2018, 2019, 2020. godinu [1]

Iz gore navedenih podataka vidljivo je smanjenje prosječnog ukupnog godišnjeg trajanja prekida po kupcu (SAIDI) u 2020. godini u odnosu na 2018. godinu i smanjenje prosječnog broja prekida po kupcu (SAIFI) u 2020. godini u odnosu na 2016. godinu. Djelomice je na smanjenje SAIDI i SAIFI utjecala i obustava planiranih radova tijekom lockdowna zbog pandemije korona virusa.

4. NAČIN PROVOĐENJA MJERODAVNOSTI REGULATORNE KOMISIJE ZA ENERGIJU U FEDERACIJI BIH U ELEKTROPRIVREDNOJ DJELATNOSTI DISTRIBUCIJA ELEKTRIČNE ENERGIJE

Regulatorna komisija za energiju u Federaciji BiH je utemeljena radi ostvarenja ciljeva elektroenergetskog sektora u Federaciji BiH i reguliranja tržišta električne energije u Federaciji BiH. Ciljevi elektroenergetskog sektora u Federaciji BiH su navedeni u članku 2. Zakona o električnoj energiji u Federaciji BiH [3] kako slijedi: osiguranje kontinuirane, sigurne i kvalitetne opskrbe kupaca električnom energijom, poticaj razvitka u oblasti elektroenergetike i diversifikacija izvora električne energije, poticaj za domaća i strana ulaganja, uključivanje u međunarodno tržište električne energije, putem jedinstvenog tržišta električne energije u Bosni i Hercegovini, ekonomično i racionalno korištenje električne energije, energetska učinkovitost, uvođenje konkurencije, transparentnosti i sprječavanje neželjenih efekata monopola, zaštita okoliša sukladno propisima i domaćim i međunarodnim standardima, zaštita interesa korisnika sustava i korištenje obnovljivih izvora energije.

Vezano za elektroprivrednu djelatnost distribuciju električne energije Regulatorna komisija za energiju u Federaciji BiH pored ostalog ima sljedeće mjerodavnosti:

- donošenje metodologije i utvrđivanje tarifnih stavova, rokova i uvjeta za korištenje distribucijskih sustava
- donošenje Općih uvjeta za isporuku električne energije i Mrežnih pravila distribucije
- donošenje metodologije za utvrđivanje naknade, rokova i uvjeta za priključak na distribucijsku mrežu
- nadzor i reguliranje odnosa između proizvodnje, distribucije, opskrbe i kupaca električne energije, uključujući i trgovce električnom energijom
- donošenje metodologije za utvrđivanje količina i cijene za obračun električne energije na temelju neovlaštene potrošnje.

4.1. Mjerodavnost FERK-a: donošenje metodologije i utvrđivanje tarifnih stavova, rokova i uvjeta za korištenje distribucijskih sustava

Tarifni stavovi za korisnike distribucijskog sustava primjenjuju se za obračun i fakturiranje usluge korištenja distribucijske i prijenosne mreže kvalificiranim kupcima čiji su objekti priključeni na distribucijsku mrežu radi nadoknade troškova korištenja distribucijske mreže.

Tarifom za distributivnu mrežarinu pokrivaju se sljedeći troškovi: rad i održavanje, vođenje distribucijske mreže, razvoj distribucijske mreže, pokrivanje gubitaka energije u distribucijskoj mreži u iznosu koji odobrava FERK.

Zadnji tarifni postupak za djelatnost distribucije JP Elektroprivreda HZ HB d.d. Mostar Regulatorna komisija za energiju u Federaciji BiH vodila je 2010. godine prema Pravilniku za tarifnu metodologiju i tarifne postupke iz 2005. godine.

U 2012. godini FERK je donio Odluku o tarifnim stavovima za korisnike distribucijskog sustava JP Elektroprivreda HZ HB d.d. Mostar [4] polazeći od činjenice da se odluka donosi u prijelaznom razdoblju i utemeljenu na sljedećem:

- troškovima djelatnosti distribucije električne energije u iznosu od 54.162.000 KM (Rješenje FERK-a broj 07-02-1593-73/26/09 od 21.07.2010. godine),
- troškovima za pokrivanje gubitaka u distribucijskoj mreži od 191.609.000 kWh u iznosu od 16.453.061 KM,
- pripadajućim troškovima za pokrivanje gubitaka na prijenosnoj mreži, koji se odnose na kupce priključene na distribucijsku mrežu u iznosu od 3.129.951 KM (koji se dobiju primjenom tarife pomoćnih usluga za pokrivanje gubitaka na prijenosnoj mreži u iznosu od 0,2575 fening/kWh koju je utvrdio DERK - Odluka DERK-a broj 04-28-5-321-36/11 i broj 04-28-5-321-44/11),
- pripadajućim troškovima prijenosa za kupce priključene na distribucijsku mrežu u iznosu od 12.733.514 KM (koji se dobiju primjenom tarifa koje je utvrdio DERK i to prosječne prijenosne mrežarine od 0,87 fening/kWh, prijenosne mrežarine za snagu u iznosu od 1,478 KM/kW i prijenosne mrežarine za energiju u iznosu od 0,566 fening/kWh – Odluka DERK-a broj 04-28-5-367-42/09),
- troškovima za rad NOSBIH-a (Neovisni operator sustava u BiH) koji se odnose na kupce priključene na distribucijsku mrežu u iznosu od 528.749 KM (koji se dobiju primjenom tarife za rad NOSBIH-a koju je utvrdio DERK u iznosu od 0,0435 fening/kWh – Odluka DERK-a broj 04-28-5-348-78/09),
- troškovima sekundarne i tercijarne regulacije koji se odnose na kupce priključene na distribucijsku mrežu u iznosu od 2.644.961 KM (koji se dobiju primjenom tarife za sekundarnu i tercijarnu regulaciju koju je utvrdio DERK u iznosu od 0,2176 fening/kWh – Odluka DERK-a broj 04-28-5-321-36/11 i broj 04-28-5-321-44/11),
- troškovima koji se odnose na prekomjerno preuzetu jalovu električnu energiju koji se odnose na kupce priključene na distribucijsku mrežu u iznosu od 1.016.092 KM, što čini ukupno 90.668.327 KM

U 2014. godini FERK je donio Odluku o izmjeni Odluke o tarifnim stavovima za korisnike distribucijskog sustava JP Elektroprivreda HZ HB d.d. Mostar [4] iz potrebe usklađivanja odluke sa potrebama procesa otvaranja tržišta električne energije utemeljenu na odobrenom trošku distribucije i odobrenom trošku za pokrivanje distribucijskih gubitaka utvrđenih Rješenjem Regulatorne komisije za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine broj 07-02-1593-73/26/09 od 21.7.2010. godine, trošku prekomjerno preuzete jalove električne energije i pripadajućim troškovima korištenja prijenosne mreže sukladno Odlukama DERK-a.

U 2017. godini FERK je donio Odluku o tarifnim stavovima za korisnike distribucijskog sustava JP Elektroprivreda HZ HB d.d. Mostar [4] kao pročišćeni tekst koji sadrži sve prethodne odluke od 2012. godine. Novi tarifni postupak za djelatnost distribucije električne energije pokrenut će se prema Pravilniku za tarifnu metodologiju i tarifne postupke za djelatnost distribucije električne energije¹ [4] kada se operator distribucijskog sustava pravno izdvoji iz vertikalno integriranog poduzeća sukladno Programu o restrukturiranju elektroenergetskog sektora u Federaciji BiH koji još uvijek nije usvojen od strane nadležnih institucija u Federaciji BiH ili nakon usvajanja novog Zakona o električnoj energiji u Federaciji BiH koji je u proceduri izrade.

Iz svega navedenog vidi se da se odobreni prihod distribucije JP Elektroprivreda HZ HB d.d. Mostar ne mijenja zadnjih deset godina. U međuvremenu se promijenila zakonska i podzakonska regulativa, otvorilo se tržište električne energije u kojem značajnu ulogu ima operator distribucijskog sustava, promijenila se organizacija distribucije JP Elektroprivreda HZ HB d.d. Mostar, došlo je do značajne penetracije distribuirane proizvodnje u mrežu, u tijeku je priprema novih zakona u energetsom sektoru Federacije BiH. Samo da uzmemo u obzir inflaciju u prethodnim godinama vidi se da distribucija radi sa nedovoljnim prihodom zbog čega su održavanje i razvoj distribucijske mreže usporeni.

4.2. Mjerodavnost FERK-a: donošenje Općih uvjeta za isporuku električne energije i Mrežnih pravila distribucije

Sukladno članku 61. Zakona o električnoj energiji u Federaciji BiH Regulatorna komisija za energiju u Federaciji BiH donijela je Opće uvjete za isporuku električne energije [5] kojim se definiraju energetska i tehnička uvjeta, te ekonomski odnosi između proizvođača, operatora distribucijskog sustava, opskrbljivača, korisnika mreže i krajnjeg kupca električne energije uključujući i podnositelja zahtjeva za dobivanje elektroenergetske suglasnosti za područje Federacije BiH. Opći uvjeti za isporuku električne energije se usvajaju nakon što FERK provede javne rasprave o nacrtu Općih uvjeta o isporuci električne energije.

Kako su Opći uvjeti vrlo važan dokument u elektroenergetskom sektoru, unutar OJ Distribucija električne energije JP Elektroprivreda HZ HB d.d. Mostar 2019. godine provedena je anonimna Anкета o ocjeni važećih Općih uvjeta za isporuku električne energije. Programskim paketom anketa je ograničena na 10 pitanja i 100 sudionika. Anketirani su djelatnici iz Poslovnica, Pogona, Distribucijskih područja i Ureda izvršnog direktora koji direktno koriste Opće uvjete u svakodnevnom radu. Nakon analize rezultata ankete utvrđena je prosječna ocjena Općih uvjeta 3,61. Potrebu za djelomičnom izmjenom Općih uvjeta iskazalo je 76% sudionika ankete. Potrebu za traženjem tumačenja pojedinih odredbi Općih uvjeta iskazalo je 35% anketiranih.

Sam naziv Opći uvjeti za isporuku električne energije je naslijeđen iz bivšeg sustava i implicira da se propisuje način rada vertikalno integriranog poduzeća sa kupcima. Međutim, posljednjih godina je evidentan porast broja proizvođača priključenih na distributivnu mrežu tako da bi trebalo razmisliti o promjeni naziva Općih uvjeta za isporuku električne energije u Opće uvjete za opskrbu i korištenje distribucijske mreže.

Isto tako smatramo da bi se dosta nejasnoća i dvosmislenosti u Općim uvjetima riješilo kada bi FERK Opće uvjete razdvojio u više dijelova: dio koji sadrži opće zajedničke odredbe, dio koji sadrži odredbe Općih uvjeta koji se odnose samo na kupce, dio koji sadrži odredbe Općih uvjeta koji se odnose samo na proizvođače (jer se u važećim Općim uvjetima često koristi složenica kupac/proizvođač) i dio koji se odnosi na posebne zone. Time bi Opći uvjeti bili pregledniji, razumljiviji i kupcima i proizvođačima, investitorima i djelatnicima OJ Distribucija električne energije.

¹ FerK je pripremio nacrt Pravilnika za tarifnu metodologiju i tarifne postupke za djelatnost distribucije električne energije i isti objavio na svojoj web stranici. Ne zna se kada će se usvojiti zakonska regulativa koja će odblokirati usvajanje Pravilnika.

Pojam posebne zone² Zakon o električnoj energiji u Federaciji BiH ne definira, pa bi se trebao razmotriti njen daljnji status pogotovo u svjetlu priključenja mikroproizvođača³.

Mrežna pravila distribucije JP Elektroprivreda HZ HB d.d. Mostar [6] propisuju tehničke i druge uvjete za priključak korisnika na mrežu, tehničke i druge uvjete za siguran pogon elektroenergetskog sustava radi pouzdane opskrbe kvalitetnom električnom energijom, postupke pri pogonu elektroenergetskog sustava u kriznim stanjima, tehničke i druge uvjete za međusobno povezivanje i djelovanje mreža, kriterije za pristup mreži i planiranje razvitka i izgradnje distribucijskog sustava. Mrežna pravila distribucije JP Elektroprivreda HZ HB d.d. Mostar priprema OJ Distribucija električne energije i nakon provedene javne rasprave dostavlja FERK-u na usvajanje.

Smatramo da bi se trebala donijeti posebna Mrežna pravila distribucije za kupce i posebna Mrežna pravila za proizvođače po ugledu na Uredbe Komisije (EU) i to: Uredbu Komisije (EU) 2016/631 o uspostavljanju mrežnih pravila za zahtjeve za priključenje proizvođača električne energije na mrežu i Uredbu Komisije (EU) 2016/1388 o uspostavljanju mrežnih pravila za priključak kupca. Razdvajanje Mrežnih pravila distribucije učinilo bi Mrežna pravila distribucije prikladnijim za korištenje i kupcima i proizvođačima i djelatnicima OJ Distribucija električne energije.

4.3. Mjerodavnost FERK-a: donošenje metodologije za utvrđivanje naknade, rokova i uvjeta za priključak na distribucijsku mrežu

Pravilnik o metodologiji za izračunavanje naknade za priključenje i definiranje rokova i uvjeta za priključak na distribucijsku mrežu [7] donesen je 2014. godine. Ovim Pravilnikom uređeno je priključenje na distribucijsku mrežu objekta novih krajnjih kupaca/proizvođača i investitora posebne zone, povećanje/smanjenje priključne snage objekta postojećih krajnjih kupaca/proizvođača, prijenos odobrene priključne snage, kao i način izračuna naknade za priključenje objekta krajnjeg kupca/proizvođača i investitora posebne zone na distribucijsku mrežu. Naknada za priključenje novog objekta na distribucijsku mrežu je novčani iznos koji plaća krajnji kupac/proizvođač i investitor posebne zone nadležnom ODS-u za priključenje na distribucijsku mrežu. Iznosi naknada za priključenje izračunavaju se na osnovu prosječnih vrijednosti investicije po 1 kW na SN i NN distribucijsku mrežu, tehničkih karakteristika elektrodistribucijske mreže i vrste priključka, uz korištenje Modela za izračun prosječnih vrijednosti investicije po 1 kW za priključenje na SN i NN distribucijsku mrežu. FERK je 2014. godine donio Odluku o davanju suglasnosti JP Elektroprivreda HZ HB d.d. Mostar na jedinične iznose naknada za priključenje na distribucijsku mrežu [4] koji se primjenjuju od 01.01.2015. godine nakon što je utvrdio kako su iste utvrđene sukladno Pravilniku o metodologiji za izračunavanje naknada za priključenje i definiranje rokova i uvjeta za priključak na distribucijsku mrežu.

Jedinični iznosi naknada bez PDV-a iznose 195 KM/kW (100 EUR/kW) za priključenje na niskonaponskoj razini distribucijske mreže i 140 KM/kW (70 EUR/kW) za priključenje na srednjenaponskoj razini distribucijske mreže.

Prema Pravilniku o mjernom mjestu [2] propisana je minimalna snaga priključenja od 3 kW za jednofazni priključak tako da za najjeftiniji priključak kupac treba platiti 585 KM (299,10 EUR), odnosno 684,45 KM (349,95 EUR) sa PDV-om. Za trofazni priključak propisana je minimalna snaga priključenja od 7 kW, odnosno kupac treba platiti 1.365 KM (697,91 EUR), odnosno 1.597,05 KM (816,56 EUR). Kako je prosječna neto plaća u Federaciji BiH za razdoblje XI 2021 – I 2022. godine 1.038 KM (530,72 EUR) prema Federalnom zavodu za statistiku [8] vidi se da prosječan stanovnik ne može jednostavno financirati priključak na mrežu.

4.4. Mjerodavnost FERK-a: nadzor i reguliranje odnosa između proizvodnje, distribucije, opskrbe i kupaca električne energije, uključujući i trgovce električnom energijom

Sukladno Zakonu o električnoj energiji u Federaciji BiH [3] FERK nadgleda obavljanje licenciranih djelatnosti. Imatelj dozvole obavezan je redovito izvještavati FERK sukladno odredbama FERK-ovih pravila i propisa o izvještavanju, drugim pravilima i propisima i uvjetima definiranim u dozvoli za rad. Ovlašteni uposlenici FERK-a imaju pravo obavljati redovito i izvanredno nadgledanje u prostorijama imatelja dozvole i imaju pravo pristupa objektima, postrojenjima, opremi i dokumentima, kako bi izvršili uvid u obavljanje licencirane djelatnosti sukladno uvjetima izdane dozvole za rad.

JP Elektroprivreda HZ HB d.d. Mostar nositelj je licenci za proizvodnju električne energije, za distribuciju električne energije, za opskrbu električnom energijom prvoga reda (javna opskrba) i za opskrbu električnom energijom drugoga reda (tržišna opskrba) koje je izdala Regulatorna komisija za energiju u Federaciji BiH.

² Posebna zona znači prostor unutar prostornog plana u kojem se grade objekti za čije priključenje se primjenjuju posebni uvjeti, kako u tehničkom tako i financijskom smislu (npr. tvornica, rudnik, proizvodni objekt, skupina proizvodnih objekata, stambenoposlovni objekt namijenjen tržištu, turistički, sportski objekt, infrastruktura autoputova i slično), kao i prostor u kojem se priključuju objekti krajnjih kupaca u udaljenim područjima koji mogu, ali ne moraju biti obuhvaćeni prostornim planom.

³ Mikropostrojenje OIE znači postrojenje za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora energije, instalirane snage između 2 kW i 23 kW.

Odnosi između OJ Proizvodnja električne energije, OJ Distribucija električne energije i OJ Opskrba električnom energijom JP Elektroprivreda HZ HB d.d. Mostar regulirani su internim Pravilnicima JP Elektroprivreda HZ HB d.d. Mostar.

Odnosi između neovisnih proizvođača priključenih na distribucijsku mrežu i OJ Distribucija električne energije regulirani su Općim uvjetima za isporuku električne energije i Mrežnim pravilima distribucije JP Elektroprivreda HZ HB d.d. Mostar.

Odnosi između kupaca priključenih na distribucijsku mrežu i OJ Distribucija električne energije regulirani su Općim uvjetima za isporuku električne energije i Mrežnim pravilima distribucije JP Elektroprivreda HZ HB d.d. Mostar.

Odnosi između OJ Distribucija električne energije JP Elektroprivreda HZ HB d.d. Mostar i drugih opskrbljivača koji opskrbljuju kupce priključene na distribucijsku mrežu JP Elektroprivreda HZ HB d.d. Mostar regulirani su Općim uvjetima za isporuku električne energije i Pravilnikom o opskrbi kvalificiranih kupaca električnom energijom i postupku promjene opskrbljivača [4]. Napominjemo da je svega 10 kupaca priključenih na distribucijsku mrežu promijenilo JP Elektroprivreda HZ HB d.d. Mostar kao opskrbljivača.

Što se tiče nadzora, OJ Distribucija električne energije kao i druge organizacijske jedinice JP Elektroprivreda HZ HB d.d. Mostar redovito, u propisanim rokovima, dostavljaju tehnička i financijska izvješća FERK-u sukladno Pravilniku o izvještavanju [4]. Mada FERK ima pravo redovitog ili izvanrednog nadgledanja, FERK godinama nije bio u nadzoru u prostorijama ili na objektima JP Elektroprivreda HZ HB d.d. Mostar.

4.5. Mjerodavnost FERK-a: donošenje metodologije za utvrđivanje količina i cijene za obračun električne energije na temelju neovlaštene potrošnje.

Sastavni dio Općih uvjeta za isporuku električne energije je Metodologija za utvrđivanje količina i cijene za obračun električne energije po osnovu neovlaštene potrošnje. Obračun po osnovi neovlaštene potrošnje električne energije utvrđuje se prema: naponskoj razini preuzimanja, mjestu preuzimanja na priključnom vodu i vrsti objekta u kojem je utvrđena neovlaštena potrošnje električne energije. Za obračun neovlaštene potrošnje električne energije na osnovu utvrđene količine električne energije primjenjuje se odobrena cijena električne energije za pokrivanje distribucijskih gubitaka uvećana za troškove distribucijske mrežarine obračunate po tarifnim stavovima za korisnike distribucijskog sustava. Obračunsko razdoblje neovlaštene potrošnje ne može biti dulje od godinu dana.

U posljednje vrijeme pokrenuto je nekoliko sudskih postupaka u svezi propisanog obračuna količina neovlašteno potrošene električne energije jer je tako obračunata količina višestruko veća od prosjeka potrošnje kupaca iz iste kategorije potrošnje. Pretpostavljamo da će u narednom razdoblju doći do izmjene metodologije u dijelu koji se odnosi na utvrđivanje količina neovlašteno potrošene električne energije.

5. ZAKLJUČAK

U radu su navedeni osnovni podatci o Regulatornoj komisiji za energiju u Federaciji BiH i o Organizacijskoj jedinici Distribucija električne energije JP Elektroprivreda HZ HB d.d. Mostar. Zatim su obrađeni načini provođenja pojedinih mjerodavnosti od strane Regulatorne komisije za energiju u Federaciji BiH na primjeru Organizacijske jedinice Distribucija električne energije JP Elektroprivreda HZ HB d.d. Mostar

Može se zaključiti da FERK formalno-pravno ispunjava svoje obveze iz Zakona o električnoj energiji u Federaciji BiH i da OJ Distribucija električne energije JP Elektroprivreda HZ HB d.d. Mostar kvalitetno obavlja svoj posao u datim okolnostima poslovanja.

U narednom razdoblju očekuju se izmjene zakonske i podzakonske regulative u smislu donošenja novog Zakona o energiji i regulaciji energetske djelatnosti u Federaciji BiH, donošenje novog Zakona o električnoj energiji u Federaciji BiH i donošenje novog Zakona o korištenju OIE u Federaciji BiH te tranzicija OJ Distribucija električne energije u Operatora distributivnog sustava.

LITERATURA

- [1] Izvješće o radu FERK-a za 2016, 2017, 2018, 2019. i 2020. godinu; dostupno na poveznici: www.ferk.ba
- [2] dostupno na poveznici: www.ephzhh.ba
- [3] Zakon o električnoj energiji u Federaciji BiH (Službene novine Federacije BiH broj 66/13, 94/15, 54/19)
- [4] dostupno na poveznici: www.ferk.ba
- [5] Opći uvjeti za isporuku električne energije (Službene novine Federacije BiH broj 89/14, 7/18 i 84/19)
- [6] Mrežna pravila distribucije JP Elektroprivreda HZ HB d.d. Mostar; dostupno na poveznici: www.ephzhh.ba
- [7] Pravilnik o metodologiji za izračunavanje naknade za priključenje i definiranje rokova i uvjeta za priključak na distribucijsku mrežu; dostupno na poveznici: www.ferk.ba
- [8] dostupno na poveznici: <http://fzs.ba/>